

ST. NICOLAESCU

BULETINUL
COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

CE ESTE ȘI CE AR TREBUI SĂ FIE

CERCETĂRI ȘI DISCUȚII ISTORICO - ARHEOLOGICE

BUCUREȘTI
1933

ST. NICOLAESCU

BULETINUL
COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

CE ESTE ȘI CE AR TREBUI SĂ FIE

CERCETĂRI ȘI DISCUȚII ISTORICO-ARHEOLOGICE

BUCUREȘTI
1933

BULETINUL COMISIUNII MONUMENTELOR . ISTORICE

CE ESTE ȘI CE AR TREBUI SĂ FIE.

Tot observând starea din ce în ce mai lamentabilă în care apare după războiu *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, am stat mult pe gânduri, dacă trebuie să scriu și să atrag atențiunea publicului cititor și binevoitor asupra acestui fapt sau nu?

O fac astăzi pentru respectul științei și adevărului.

Am înaintea mea, fascicola 70, anul XXIV, pe Octombrie-Decembrie 1931, apărută în realitate pe Februarie 1933, contrar uzanțelor, cu data falsă de mai sus „1931“. „Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor. Ministru : N. Iorga.“

Pe cât știm acest fapt nu e permis și se pedepsește aspru de lege, ca un fals în acte publice.

Se știe: Ministru al Instrucțiunii Publice nu mai e d-l N. Iorga și nici fascicola 70 n'a apărut în 1931, ci, acum, în Februarie 1933.

Din punct de vedere științific iarăși este de notat faptul că un cercetător de bună credință, care ar fi studiat și publicat studii în acest interval de timp (Octombrie-Decembrie 1931—Februarie 1933) în legătură cu cuprinsul acestei fascicole, pe care bineînțeles n'a putut s'o folosească, va fi expus criticilor, că a trecut cu vederea acest buletin, neștiind cum stau lucrurile în realitate în ce privește apariția lui, adevărul fiind denaturat.

Trebuia pusă data exactă a apariției, căci, precum zice cronicarul Gr. Ureche : „*Nimeni nu s'a rușinat, spunând adevărul*“

Văzând această sfidare a adevărului, neîngăduită nici în pamflete, ținând seamă de marile greșeli, foarte supărătoare, în redarea, citirea și traducerea textelor de documente, a inscripțiilor slovenești, grecești și românești, am găsit că este prea mare batjocura cu apariția buletinului în felul acesta sub auspiciile Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor....., n face de ocară în țară și străinătate, ca pretinși oameni de știință.

Se publică în acest buletin, fără de nici un discernământ, fără de nici un control, tot felul de pretinse *noutăți*, de mult învechite....., aruncându-se praf în ochii publicului îndelung răbdător.

Și cel ce săvârșește această faptă urâtă este d-l Virgiliu Drăghiceanu, care a binemeritat să fie ales Secretar-Director al Onor. Comisiuni a Monumentelor Istorice și membru corespondent al Academiei Române.

D-sa este factotum la Comisia Monumentelor Istorice, pretinzând că are un strașnic monopol pe știință. Dar știință nu posedă și nici înțelepciunea dorită, ca, acolo unde nu se pricepe, să întrebe pe alții.

Are specialitatea de a desgropa morții din biserici, alții i-ar zice un profanator de morminte; de a trâmbița noui și mari descoperiri arheologice făcute și publicate de alții cu mult mai înainte. D-sa ignoră totul. Dacă cineva îi atrage atențiunea este numai decât atăcat cu eșiri lipsite de urbanitate. Astfel a făcut, mai deunăzi, cu d-l Hagi Moscu pentru că d-sa a avut părerea cea bună asupra osemintelor Brâncovenești. D-l V. D. are iscusința în a-și bate joc de Onorata Comisiune a Monumentelor Istorice prin situația falsă în care îi încadrează pe unii dintre membrii ei marcanți. În deosebi nu-l slăbește cu dragostea pe d-l Președinte al ei N. Iorga pe care îl induce în eroare, punând să semneze inscripții grecești în loc de inscripții românești și ca farsă să fie și mai vădită și mai bine controlată, dă și facsimilul fotografic al acestor inscripții. Pentru convingere cercetați, vă rog „*Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, anul XXIV. Fasc. 67, Ianuarie—Martie“, pag. 46. Acolo veți citi exemplul tipic, repetat de mai multe ori: „Piatra cu inscripție grecească din biserica „*Piua Petrei*“. Adevărul e, că această inscripție nu e grecească ci curat românească, scrisă cu litere cirilice și se citește astfel: „Iisus Hristos Nica. În anul 7196 (1688) luna Martie 10 zile. Această sfântă peatră au făcut-o jupan Arion, sin Enole“.

Mai departe d-l Virgil Drăghiceanu, lucrând cu veghiata-i pornire de ponegrire a șefului d-sale, în cursul acestui an 1933, a alarmat presa, luând în deșert numele d-lui N. Iorga. D-sa îl pune din nou într'o lumină și mai urâtă de data aceasta, spunând că d-l profesor N. Iorga a descoperit în 1922 prin citirea unei inscripții de pe o candelă în biserica sfântul Gheorghe Nou din București, mormântul lui Constantin Vodă Brâncoveanu, despre care nimeni până la dânsul nu știuse nimic. Astfel în ziarul „*Dimineața*“ din 12 Decembrie 1932, se povestește: „În definitiv, — nimeni n'ar fi știut-o nici până astăzi dacă pe la sfârșitul lui 1922, d. N. Iorga, cercetând biserica și mormintele din sfântul lăcaș, n'ar fi descoperit, în stânga altarului, aproape de strana regală, deasupra unui mormânt despre care nu se știuse de cât doar că e al unui boer necunoscut — o candelă mare de argint“.

„Candela a fost pentru câteva momente coborâtă dela locul ei, și cercetată în amănunt. Uimire: aproape ascunsă sub

bordură, o inscripție discretă în litere cirilice. D. N. Iorga a descifrat repede inscripția. Era a doamnei Maria, soția lui Brâncoveanu, și glăsuia“. (Se reproduce inscripția știută).

D-l V. Drăghiceanu desăvârșește apoi prin săpături marea descoperire arheologică la sfârșitul anului 1932, anunțând-o cu mult brio în presa cotidiană.

Nu știu ce să credem. A vrut să prostească lumea, sau pasămile a uitat că aceeași mare descoperire arheologică o făcuse d-sa în vara anului 1914, după ce-i arătase și-i citise inscripția mai sus citată depe candelă, fostul cântăreț al bisericii d-l Ion Ungureanu.

D. V. D. a publicat această importantă descoperire în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* pe 1914, dând în facsimile fotografice candela, inscripția de pe ea și lespeda de pe pe mormântul lui Constantin Brâncoveanu, cu marc lux.

Această ispravă destul de urâtă, ușor controlabilă, vorbește de la sine și lăsăm s'o judece și s'o catigoriasească alții.

În ziarul „*Dimineața*“ de Joi 5 Decembrie 1932, fostul dascăl d-l I. Ungureanu, văzându-se lezat în drepturile sale de descoperitor, protestează în potriua d-lui V. Drăghiceanu și aduce dovezii zdrobitoare cum, că d-sa este adevăratul descoperitor.

În ziarul „*Universul*“ Nr. 354 de Sâmbătă 24 Decembrie 1932, am dat noui contribuții și lămuriri cu privire la osemintele lui Constantin Brâncoveanu, arătând că se știa de mult despre existența mormântului lui Constantin Brâncoveanu în biserica Sfântul Gheorghe Nou din București, din lucrarea lui Constantin St. Bilciurescu: *Monastirile și bisericile din România*, apărută în 1890 (vezi pag. 144) și chiar cu mult mai înainte din cuvântarea rostită de episcopul Ilarton al Argeșului la înmormântarea marelui ban Grigore Brâncoveanu, în 30 Aprilie 1832, relevată la radio de d-l. G. T. Kirileanu, și din manuscrisul 2409 dela Academia Română, dăruit de Episcopul Ghenadie Enăceanul în 1880.

La aceste lămuriri d-l V. Drăghiceanu, drept mulțumire, în ziarul „*Universul*“ Nr. 357 de Joi 29 Decembrie 1932, mă tratează cu insulte grosolane.

Neavând știința trebuitoare, pățimaș fără de seamă precum cu toții îl știm — din înălțimile sale — *turri eburnea* — aruncă ca un Jupiter tonans cu plesnitorile sale, în toți cei cari, se pare că-i stau în cale.

S'a făcut cu dela sine putere stăpân deplin pe monumentele istorice, le consideră ca o proprietate a d-sale incontestabilă. Să nu te împingă cumva păcatul să pătrunzi în ele să afli vre-o lumină, căci ți-ai găsit beleaua. D-l Sever Bocu, vrând să ia unele fotografii de sfinți din *Biserica Domnească dela Curtea de Argeș*, a fost oprit s'o facă. Tot astfel a pățit-o și distinsul nostru Arheolog d-l profesor O. Tafrali, căruia i-a fost închisă sfânta biserică. În anul trecut subsemnatul vrând să fotografiez

inscripția slavă de deasupra ușei dela intrare din mai sus numita biserică, am fost oprit de către custodele bisericii, cerându-mi-se să aduc ordin pentru aceasta dela d-l Secretar-Director V. Drăghiceanu. Tot din ordinul d-sale am fost oprit mai târziu să fotografiez niște inscripții de la Muzeul arheologic bisericesc, cu toată permisiunea dată verbal de d-l. director I. Andrieșescu. Și atunci se pune întrebarea cine e mai mare acolo? Mi s'a cerut mie, fost funcționar al Muzeului Național de Antichități, care am adus servicii reale acestei instituții pe timpul răposatului profesor Gr. Tocilescu, să fac cerere timbrată și să arăt într'insa scopul pentru care vreau să le fotografiez.

Firește am fost viu afectat de aceste necuvințe, de aceste dificultăți nejustificate, ce mi s'au adus și drept aceea le povestesc aci spre știința și altor cercetători, ca să nu fie expuși la asemenea neplăceri.

Am călătorit mult în cercetări științifice și în multe țări străine și pretutindeni mi s'a arătat multă bunevoiență, punându-mi-se cu plăcere la dispoziție tot ce am cerut. Chiar la vecinii noștri de peste Dunăre, la Sârbi, Greci și Bulgari, am avut bună primire și nicăeri nu mi s'a cerut să fac, deși eram strein pentru ei, pețiții timbrate.

Mi s'au dat cu plăcere multe cărți rare și fotografii ireproșabile după monumente și inscripții în mod absolut gratuit.

Onorata Comisiune a Monumentelor Istorice are cuvântul...

Se știe și merită să fie din nou relevat că în organul său oficial de publicitate, reapar în mod greșit, tot felul de inscripțiuni, fără nici o lămurire, deși aceste inscripțiuni au fost citite, traduse și publicate foarte bine, de către alții și cu mult mai înainte. De pildă: în fascicola 69 pe 1931, ca să vorbim numai de numerile cele mai recente, d. V. D. dă greșit, fără traducere, inscripția slovenească dela biserică din Hierești, publicată cu mult mai înainte și foarte bine de răposatul general P. V. Năsturel în facsimil fotografic, copie și traducere, în revista „Albina” și în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”.

În fascicola 70 a buletinului de acum, cu data falsă de 1931, care abia a apărut în Februarie 1933 d-l Virgiliu Drăghiceanu, publică inscripțiile slovenești de pe mormintele aflate în biserică Doamnei Neaga „dela Buda, Lapoș și Tisău-Buzău” de niște căutători de comori, cum și cele de pe inelele găsite acolo, prost fotografiate, rău citite, greșit traduse, fără să țină seamă că ele fuseseră bine publicate de subsemnatul cu mult mai înainte în ziarul „Universul” Nr. 52 din 23 Februarie 1932.

D-l I. C. Filitti în „Adevărul” Nr. 15078 din 28 Februarie 1933 sub titlul: *Discuțiuni Istorice. Doamna Neaga*, pune la punct, chesniunea, arătând adevărul și greșelile mari ce le săvârșește d-l V. Drăghiceanu.

Pentru acest fapt, d-l I. C. Filitti a fost improșcat, în lipsă de argumente, cu aprecieri necuvincioase.

Inscripțiile de mai sus au fost publicate și de d-l profesor N. Iorga în *Analele Academiei Române*, cu multe greșeli de citire și traducere. D-l N. Iorga are însă scuza, că nu cunoaște limbile slave.

Pe mine d-l Virgiliu Drăghiceanu putea să mă treacă cu vederea, dar în nici un caz nu-i era permis să-l nesocotească pe d-l profesor N. Iorga, șeful d-sale, Președintele Comisiunii Monumentelor Istorice.

Ar trebui să se știe că *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, este un organ oficial al unei înalte instituțiuni științifice și culturale din țară, iar nu un pamflet ordinar.

În această privință mi-am permis să atrag atențiunea celor în drept.

Nu-i îngăduit nici ciracului d-lui Virgiliu Drăghiceanu, un oarecare V. Brătulescu, care e și mai agramat ca d-sa, să-și bată joc de această înaltă instituție și de organul său de publicitate, publicând anapoda și cu totul greșit lucruri știute, cu in calificabila sfidare a crudului adevăr.

În fascicola 67 (anul XXIV, Ianuarie-Martie 1931. p. 11—19) d-sa crede că a aflat o cititorie necunoscută a lui Radu Vodă Paisie. Este vorba de mânăstirea Valea din Muscel. Necunoscută ce e dreptul doar de d-sa, dar prea binecunoscută de marele public prin „*Marele Dicționar geografic al României*“, p. 703. pe care mai sus numitul îl ignoră cu totul.

Clîșeele fotografice de pe pietrele de mormânt lasă foarte mult de dorit, inscripțiunile sunt prost citite și greșit traduse. Păcat de banii scumpi ce s'au cheltuit cu această lucrare!!!

În același număr (fasc. 67, p. 34) d. V. Brătulescu furios pe mine fiindcă s'a întâmplat de-am citit înaintea d-sale o inscripție românească cu litere cirilice de pe mormântul lui Ioan Gligorașcu Ghica Voevod din Biserica Mihai Vodă din Capitală, răspunzând asifel invitației scrise a preotului paroh Păsculescu Orlea, inscripție pe care d-sa n'a putut-o citi; de necaz se năpustește asupra-mi din chiar senin, acoperindu-mă cu insulte și grosolăniile obișnuite și cari îi sunt proprii.

Curioasă mentalitate mai au acești doi domni dela Onorata Comisiune a Monumentelor Istorice, dar și mai curios este monopolul pe care l-au pus d-lor pe știința istorică!

Oare dela cine or fi căpătat d-lor acest monopol? Cu ce drept și cu dela cine putere?

Știu că odinioară pe monumente, mai ales pe sfintele mânăstiri cu înlinse proprietăți și mari venituri, aveau monopol exclusiv călugării fanarioți; nu cumva cei dela Onorata Comisiune a Monumentelor Istorice sunt descendenți de ai lor și au primit aceste monumente ca moștenire? Atunci ce ispravă a făcut Alexandru Ioan Cuza Vodă?

D. VICTOR BRĂTULESCU

Apărătorul Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice
și calomniatorul meu.

Luând cunoștință, văzând și citind cele mai sus arătate de noi în ziarul *Epoca* No. 1241 din 12 Martie 1933, d. Victor Brătulescu, funcționar la *Comisia Monumentelor Istorice*, s'a erijat deodată în paladin al virtuților și apărător al științei!?... Eșind pe câmpul de luptă și vrând să rupă o lance pentru *Buletinul oficial al Comisiunii* !?, d-sa, bucurându-se de o largă și neprecupețită ospitalitate în coloanele ziarului *Neamul Românesc*, a înseilat un lung și plictisitor pamflet în numărul acestui ziar dela 19 Martie 1933, scriindu-i titlul cu litere mari de afiș: **Monumentele Istorice și d. Stoica Nicolaescu.**

Un sac plin cu minciuni, un năprasnic vifor de injurii, insinuări câte vreți, un puhoi de calomnii, le-a revărsat asupra-mi, gândind să mă strivească cu o ușurință, care dă dovadă de multă înconștiență și de perfectă rea credință.

Intr'o proză detestabilă și incoherentă, toată această sordidă logomahie a fost trasă și scoasă în broșură, afișată la chioșcari, împărțită cu toată largheța la toate răspântiile, distribuită la instituții, pe străzi și în cafenele ca vechile capo d'opere ale celebrului:

«*Nicu Meș
Călare pe măgăreș*».

Pentru respectul cititorilor noștri nu putem reproduce acest sordid pamflet pe această nevinovată și imaculată hârtie albă.

•
•
•

Pentru lămurirea opiniei publice voi răspunde, în cele ce urmează, numai afirmațiilor științifice pe cari d-sa le aduce în discuție ca răspuns la articolul meu, publicat în *Epoca* No. 1241 din 12 Martie 1933.

În ce privește partea calomnioasă de care pamfletul d-lui Victor Brătulescu e plin până la saturație, răspunsul meu va face obiectul procesului pe care îl voiu intenta în justiție¹⁾, unde d. Victor Brătulescu și tovarășul d-sale d. Virgiliu Drăghiceanu vor fi obligați să dea socoteală.

¹⁾ Pe ziua de 8 Aprilie 1933, l-am dat în judecată pe d-l Victor Brătulescu. Vezi dosarul No. 2515/1933 la Trib. Ilfov. Secția IV-a C. C. Procesul a fost sorocit pe ziua de 18 Octomvrie a. c.

În articolul meu din *Epoca*, mai sus citat, persoanele care l-au citit, au observat, fără îndoială, că eu n'am făcut chestie personală din criticile pe cari le-am adus Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice, ci numai interesul științific și metoda au fost temeiul articolului mai sus citat.

Arătând starea lamentabilă în care apare după războiu Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, am spus numai adevărul. El se poate ușor controla, cercetând și comparând numerele apărute înainte de războiu cu cele apărute după războiu. Ce e drept pe atunci nu se introdusese moda d-lor ca „*lucrările arhicunoscut*” să nu se citeze (?)

D. Victor Brătulescu, neavând chemarea, s'a erijat în apărător al acestui buletin, fără a răspunde acuzațiilor documentate, ocolește adevărul și împodobește răspunsul d-sale cu tot felul de munciuni și calomnii la adresa mea.

Cu minciuni și calomnii, nu se servește știința și nu se apără adevărul, iar insolențele nu țin loc de argument.

Apoi d. V. Brătulescu, înainte de a-și mărturisi origina d-sale și a tovarășului d-sale V. Drăghiceanu, carele a binevoit să lipsească dela împlinirea datoriei pe front, caută acum împreună, să stabilească pe cuvânt viclean origina altora, ca și cum aceasta ar fi în discuțiune. Răspund: originea mea e dovedită cu acte publice și mai ales cu fapte patriotice, săvârșite pe câmpul de onoare, ca ofițer de rezervă și distinse cu înalte decorațiuni de războiu române și străine.

Dar toate acestea n'au nicio legătură cu chestiunea în sine și cu Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice.

Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice așa cum apare astăzi, repet, ne face de râs în țară și străinătate. E plin de greșeli supărătoare și pot să dovedesc faptul acesta, precum am dovedit în articolul citat, cu dovezi documentare, aproape pagină cu pagină. El nu se poate bucura de o adevărată valoare științifică, fiind degradat de cei ce falsifică datele și nu citează *lucrările arhicunoscut*. Execuția lui tehnică lasă și ea mult de dorit, căci se reproduc în mod neglijent fotografiile cu inscripții prost făcute, șterse și necitețe.

„*That is the question*”, această-i chestiunea, cum zice Hamlet.

N'am încercat și nu încerc nici „o intrigă între d. profesor N. Iorga, președintele Comisiunii Monumentelor Istorice și d. V. Drăghiceanu, secretarul Comisiunii”: ci, am crezut de a mea datorie, să atrag atențiunea ca, numele marelui învățat d. N. Iorga să nu mai fie pus într'o falsă lumină de minusculul d. Virgiliu Drăghiceanu. Cred că n'am păcătuit.

D. V. Brătulescu îmi face cinstea de a mă prezenta publicului ca știutor al limbii bulgare încă de când eram prunc. Iată un lucru pe care eu îl aflu abia acum spre bătrânețe și-i foarte mulțumesc. Adaog însă că nu din pruncie, ci, din învăț-

tură cunosc și toate celelalte limbi slave și regret că nu știu și limba țigănească ca să pot răspunde pe țigănește în limbajul obișnuit al d-sale și al sălașului din care face parte. Mi-ar face plăcere! Dacă cumva d-sa și d. V. Drăghiceanu sunt geloși pentru știința acestor limbi, îi rog, să nu mă mai insulte, și-i poftesc să le învețe și d-lor măcar la bătrânețe, căci cunoștința lor le va fi de mare folos și nu vor mai face greșelile neșterte ce le săvârșesc cu citirea inscripțiilor slovenești. Ba, îi poftesc să învețe și limba greacă, pentru că tot așa de folositoare le va fi și această limbă. Cunoscând-o, d-nii de mai sus, ne-ar descifra și cele câteva „*nume grecești*” pe care le-au observat d-lor pe piatra cu inscripție românească dela *Piua Petrei*, rămase nedescifrate!!

Afirmarea d-lui Victor Brătulescu că n'am răspuns la atacurile din ziarele, ce le citează: „*Neamul Românesc*” No. 22 din 31 Ianuarie 1923, și „*Lupta*” No. 482 din 24 Iulie nu este adevărată, căci, chiar prin aceste organe, s'a răspuns la timp împotriva injuriilor și calomniilor debitate de d. Virgiliu Drăghiceanu.

În afară de acestea, pentru opinia publică, am scos și o broșură specială cu titlul:

Discuții științifice: Adevărul asupra importantelor descoperiri arheologice dela Curtea-de-Argeș. Cu moto: „Frumos e omul, Doamne, când mintea e regină!”.

Această broșură, d. V. Brătulescu, coada de topor (D. V. B., nu broșura) a d-lui V. Drăghiceanu, să n'o ignoreze, ci, s'o citească; că-i va prinde bine.

Ocolind chestiunile în discuțiune, necunoscând cazurile din limba română, ținându-se doar de ghidușii, d. V. B., nu observă greșelile de tipar și mă silește să învăț limba română.

N'am ce zice! este adorabil acest adolescent. Îl rog însă să fie bun și să mă scutească de a-l urma pe acest teren.

Da, afirm, este corectă adresa, precum am scris: Onorata Comisiune a Monumentelor Istorice, și tot astfel e și repetarea în text a cuvântului onor., scris prescurtat, citindu-se la locul cuvenit: Onorata Comisiune a Monumentelor Istorice. Citiți vă rog stilul epistolar.

La zețuire, vezi bine, sunetul *a* în loc să fie despărțit de cuvântul comisiune s'a cules la un loc.

Acest lapsus calami l-a făcut pe d. V. B. să fie cinic și să mă atace. Cei de bună credință văd greșeala.

Tot pentru lămurirea opiniei publice, la afirmația, înexactă, pe care d. Victor Brătulescu o face în articolul din „*Neamul Românesc*” No. 62 din 19 Martie 1933, privind onestitatea mea științifică și în legătură cu publicarea lucrării mele: *Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul în sec. XV și XVI*. București 1905, premiată de Academia Română în 1906, mai am de răspuns deși am răspuns

în mai sus citata lucrare: *Discuții științifice: Adevărul asupra importantelor descoperiri arheologice dela Curtea-de-Argheș 1923*, următoarele:

Aghiuță, cel ce nu vrea binele oamenilor, l-a inspirat pe d. Virgiliu Drăghiceanu și pe alți tovarăși ai d-sale, de au născocit în imaginația lor fecundă o legendă, o calomnie, cu care vor să infrângă părerea publicului cea bună față de mine și ponegresc după moarte cu această infamie memoria răposatului profesor Ion Bogdan, care în lucrările sale mă citează la loc de cinste, folosind cunoștințele mele. Tot astfel procedează și față de memoria răposatului D. Onciul, fost Director General la Arhivele Statului, unde am funcționat și eu un șir de ani, fiind apreciat de marele răposat, precum se dovedește aceasta din rapoartele elogioase la adresa mea pe cari le voiu reproduce la timp.

Repet, au născocit legenda că: aș fi fost trimis la Brașov de regretatul Ion Bogdan, pe cheltuiala acestuia, pentru a colajiona niște copii descoperite de Bogdan în Arhivele Brașovului și că mi-ași fi permis să public aceste documente.

Ce temeliu și ce seriozitate se poate pune pe această infamă calomnie se poate vedea din răspunsul meu dat la 1923 în broșura: *Adevărul asupra importantelor descoperiri arheologice dela Curtea-de-Argheș*, citată mai sus, și pe care o repet și aci.

Documentele în discuție, dela Brașov, au fost publicate de mine în volumul *Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul* în sec. XV și XVI București 1905.

Volumul acesta, depus la Academia Română pentru premiere, a fost călduros susținut acum 27 ani de membrii secțiunii istorice, și mai ales de B. P. Hașdeu, Grigore Tocilescu și Al. D. Xenopol.

E adevărat că Ion Bogdan a fost în contra premierii, dar iarăși e adevărat că tot Ion Bogdan avea încredere în cunoștințele mele slavistice și în lucrările publicate de mine.

Ion Bogdan, care a murit după războiul de întregire, mă citează în lucrările sale și niciodată n'a pomenit nimic de calomnia ce mi se aruncă după moartea sa. Și acum ei ponegresc memoria și a răposatului D. Onciul cu aceeași infamie, de care acesta nu e vinovat cu nimic.

Iată ce am răspuns în 1923 în mai sus citata broșură:

„Ce-i dreptul, în măsura cunoștințelor mele de slavistică, am dat concursul meu răposatului profesor de limbile slave, Ion Bogdan, atunci când mi s'a cerut“.

„Când nu găsea explicația cuvintelor slave, rare, din documente, în dicționar, răposatul profesor universitar o afla la mine. Vezi de pildă *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria*, (1902), p. 273, 300, 327 și 328“.

„N'am fost plătit pentru munca mea niciodată de Ion Bogdan“.

„Resping cu toată indignarea ce-mi cuprinde sufletul invenția incalificabilă, că eu ași fi folosit unele copii de documente de ale răposatului profesor și-l desfid pe d. Drăghiceanu, să dovedească contrariul“.

„Când am fost premiat de Academie, am fost premiat de întreg plenul Academiei Române. Profesorul Ion Bogdan era atunci vice-președintele secțiunii istorice la care pusesem cartea pentru premiere. Dacă faptul ar fi fost așa, precum îl spune calomniatorul (V. Drăghiceanu), numai Ion Bogdan era în drept să-l mărturisească. Era, firește, un document peremptoriu și lucrearea mea desigur ar fi căzut dela premiu“.

D. Victor Brătulescu, scriind așa cum scrie își bate joc, nu face decât să mintă și să inducă în eroare opinia publică. D-sa și tovarășul d-sale nu cunosc realitățile.

Felul elegant și plin de maestrie cum d. Victor Brătulescu încearcă să apere Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice este iar un model de încoerență și trivialitate.

Atitudinea sa în apărare seamănă de minune cu un anume ziar, o reptilă subterană, care nu cutează să vadă luntina soarelui și care la un colț are tricolorul românesc, iar la celălalt colț stema României, pentru a dovedi că cei antiregaliști sunt pedepșiți de Dumnezeu, afirmă: un fost ministru și prim-ministru al Țării Românești a murit de gălci, pentru că era antiregalist; un alt fost ministru, a fost lovit de dambă în bae; și, în fine, un alt fost ministru, tocmai când vroia să vorbească în Senat în contra regalității, iarăși torța divină și-a arătat puterea, pentru un foarte scurt timp, însă, făcându-l să cadă pe tribună.

Este de dorit și nădăjduesc mult că d. profesor N. Iorga, președintele Comisiunii Monumentelor Istorice, va lua măsurile de rigoare și-i va pune la locul lor pe acești falși reprezentanți ai științei, ce-i iau în deșert numele d-sale și terfelesc organul oficial al Comisiunii.

Am convingerea că și pamfletul publicat în *Neamul Românesc* de acum, a fost strecurat prin surprindere fără știrea d-sale.

D. N. Iorga îi va chema la realitate și le va ridica monopolul pus pe știință, dând deplină libertate pentru cercetări tuturor oamenilor pricepuți și dornici de știință pentru știință; iubitori de lumină și adevăr.

Cu inepții, insinuări, minciuni și calomnii, oamenii, cari le practică se degradează ei înșiși, știința nu profită și nici nu păgubește, decât ogorul cercetărilor științifice, înțelenește.

D. Victor Brătulescu vrea să știe și ce am făcut eu cât timp am funcționat ca cercetător pentru documente și inscripții la Ministerul Cultelor.

Răspund pentru opinia publică: am făcut cu mult mai mult, atât cât am stat acolo, decât au făcut d-lor, adică d. V. B. și

d. V. D. laolaltă de când sunt la Comisiunea Monumentelor Istorice, fără ca eu să fi avut pe lângă leafă, diurnele și toate inlesnirile din care d-lor se înfruptă cu prisosință, și lasă monumentele să se năruie, dând în buletin din când în când câte o inscripție prost reproducă, prost citită și prost tradusă sau transcrisă, precum am dovedit și sunt gata să dovedesc ori și când; să reproducă inscripții ce au fost foarte bine publicate de alții, fără a cita, pe principiul nou și practic d-lor, că lucrările arhicunoscute nu trebuiesc să fie citate, fiind „o *axiomă*, un *adevăr cunoscut*“ ! ?

D-lor au o calitate; ignoră totul și se opun strașnic în calea celor ce știu și vor să mărturisească adevărul. Știință n'au, dar ei sunt *Tabu*.

* * *

Am publicat inscripția dela biserica Mihai Vodă, citită de mine, precum am arătat și arăt, rugat fiind în scris la aceasta de preotul paroh Păsculescu Orlea.

O inscripție, ca și o carte sau un manuscris din orice bibliotecă, fiind un izvor istoric, este, și trebuie să fie, pus la dispoziția cercetătorilor. Instituția care posedă asemenea inscripții (o biserică, o mănăstire sau un muzeu) are dreptul numai a lua măsurile ca cei care întrebuițează inscripțiile, să fie persoane care prin activitatea lor științifică să fi dat dovada că sunt persoane demne de încredere și că li se pot pune la dispoziție aceste inscripții.

Tot în ce privește inscripția dela Mihai Vodă ea a fost publicată de mine (clișeu transcriere în ziarul „Universul“ No. 209 de Marți 6 Octombrie 1931) cu un studiu amănunțit despre domnia lui Gligorașcu Ghica Voevod și a împrejurărilor în care a murit nevrâstnicul său fiu Ioan.

D. Victor Brătulescu a publicat aceeași inscripție în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, anul XXIV. Fasc. 67, Ianuar-Marț 1931, p. 43, cu un facsimil fotografic prost și necitez, punând dedesubt o notiță neadevărată și necuviincioasă la adresa mea.

Potrivit sistemului brevetat de domnii V. D. și V. B. de a antidata, data „1931“, nu este cea adevărată, căci buletinul mai sus citat a apărut târziu, în 1932.

De când am publicat eu inscripția și până la apariția Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice au trecut luni de zile.

D. Victor Brătulescu n'a putut descifra inscripția. A citit pe piatră, llinca în loc de Maria și a îndreptat și publicat inscripția după mine. Dovada întru aceasta, este însuși buletinul și erata din acest buletin.

Piatra de mormânt se află în biserică și inscripția o poate citi ori și cine știe să citească. Nu e vină vegheată pentru aceasta.

Apoi d. Victor Brătulescu să nu mistifice adevărul, căci eu în „Epoca“ din 12 Martie 1933, n'am vorbit de întârzierea cu

care apare Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, ceea ce se poate petrece, firește, și în alte țări, ci de faptul nepermis și pedepsit de lege al falsificării adevărului. E drept că sunt și reviste străine care apar cu întârziere, dar ele nu falsifică adevărul, ci pun data exactă a apariției lor. Și-l desfid pe d-nul V. Brătulescu, la oameni cinstiți, să-mi dovedească contrariul. Căci, iată, am dinaintea mea întâmplător chiar „*Bulletin de L'Institut archeologique bulgare*“, care îl desminte întru apărarea d-sale. Acest buletin, tomul VI, cuprinde în adevăr materia pe 1930—1931, dar dă data exactă a apariției sale : *Sofia, 1932*. Tot astfel „*Byzantion*“, tome IV (1927-1928), dă data exactă a apariției : Paris 1929.

În acelaș ziar „*Epoca*“, mai sus citat, am scris și repet că, d. Victor Brătulescu, a aflat o ctitorie necunoscută a lui Radu Vodă Paisie, în care este vorba de mănăstirea Valea din Muscel. Necunoscută, ce e dreptul, doar de d-sa, dar prea bine cunoscută de marele public prin „*Marele Dicționar Geografic al României*“, p. 703, pe care mai sus numitul îl ignoră cu totul. Zic, îl ignoră cu totul, pentru că d-sa dă la început pretențiosul titlu : „*Mănăstirea Valea din județul Muscel. O ctitorie necunoscută a lui Radu Paisie*“ (vezi, Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, anul XXIV, fasc. 67, Ianuar—Mart. 1931, p. 10-18).

La p. 14, nota 3, ascunzând adevărul, citează astfel : „*tot cu numele Valea este însemnată și în Dicționar Geografic*“.

Ori iată adevărul din Dicționarul geografic mai sus citat față de „*o ctitorie necunoscută a lui Radu Paisie*“ : „*Valea, fosta mănăstire, în județul Muscel, pl. Râul-Doamnei, com. Țitești. cătunul Dezrobiți, zidită de Ion Radu Voevod Paisie la 7042 (1534) și zugrăvită la 7056 (1548) de Mircea Voevod (Călugărul)*“.

„*În mijlocul mănăstirii sunt 7 pisanii, din cari 4 cu litere foarte vechi, iar 3 șterse. Biserica este construită de zid masiv, având două turnuri*“.

Întrebăm serios pe d. Victor Brătulescu : este aceasta o ctitorie cunoscută sau necunoscută ?

D. Victor Brătulescu a publicat greșit și anapoda inscripțiile slovenești dela Mănăstirea Valea în facsimile fotografice, prost făcute, prost reproduse, precum se poate vedea de ori și cine va răsfoi buletinul ; greșit citite și traduse.

Și, fiindcă dorește ca să-i arătăm și unde sunt greșelile comise, iată că ne executăm cu plăcere și în această privință.

La p. 12 inscripția zugrăvită în naos, care vorbește de a doua zugrăvire a bisericii, deși în limba română și-i ușoară, a fost greșit citită, astfel :

„.... Prea Înălțatul Domn Io. Alexandru Muruz V. v., fiind Mitropolit a toată Ungrovlahia chiriu chir D (o) siteu, 1797“.

Iar citirea cea bună este :

„Prea Înălțatul Domn Io. Alexandru *Constandin* Muruz Voevod, fiind Mitropolit a toată Ungrovlahia chiriu chir D (o) siteu 1796, Mai 29“.

Cum vedeți a omis numele Constandin și a citit greșit data anului, nepomenind nimica de data lunii,

Inscripția dela p. 13 e greșit citită :

„Zugrăvitu-s'au acest sfânt amvon de m(ă)na robului D(um)nezeu Radul i Constandin, brat ego, sin Șarban diacon (n) ot Dolg (o) pol, la leat 1797“.

In loc de :

„† Zugrăvitu-s'au acest sfânt amvon de mână robului lui Dumnezeu Radul i Constantin, brat ego, sin Șarban, diacon zugrav ot Dolg (o) pol, la leat 1796“.

La p. 15, a citit și a tradus greșit inscripția slovenească astfel :

(„A răposat robul lui Dumnezeu) Iane vistierul din Țara Grecească, în Pogoniani, din satul Ostanița), în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului nostru Domn Io. Matei Voevod“.

Traducerea completă și exactă a textului slovenesc este :

(„† A răposat robul lui Dumnezeu jupan) Iane vistierul din Țara Grecească, din Pogoniani din satul Ostanița, și sa mutat la Domnul său, în împărăția cerească, unde cei drepti se odihnesc, și s'a scris în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului nostru Domn Io. Matei Voevod, în luna...“.

Mai observ că această lesped^e de mormânt, pe câmpul dela mijloc, poartă și o inscripție grecească, pe care d. V. B. n'a putut-o citi și o trece sub tăcere. Ea grăește : „*Aci zace robul lui Dumnezeu răposatul Iani vistier din Pogoniani.....*“

Inscripția slovenească 3, p. 16 este greșit citită și prost tradusă de d-sa :

„† A răposat robul lui Dumnezeu jupan Vlaicul logofăt, în zilele blagocestivului Domn Io. Mihnea Voevod, la leat 7220, luna Maiu 29. Veșnica pomenire“.

In notă dă anul dela facerea lumii 7220 și în anii dela Hristos 1712. Necunoscând istoria, în mod firesc, nu știe cine e Mihnea Voevod și când a domnit acesta. Drept aceea ne și dă data de an absolut greșită, ridiculă.

D. I. C. Filitti, în lucrarea d-sale *Biserici și ctitori* (1932), p. 48, vorbind de mănăstirea Valea (Muscel), arată documentat că d. V. B. a greșit în ce privește data de zidire a acestei mănăstiri și tot acolo d. I. C. Filitti dă știri nouă cu privire la Vlaicu logofătul, al lui Mihnea Vodă Turcul.

Iată citirea și traducerea acestei inscripții după noi :

„† A răposat robul lui Dumnezeu jupan Vlaicu logofătul în zilele binecinstitorului Domn Ion Mihnea Voevod, în anul 7090, luna Mai 29, veșnica lui pomenire.“

Se știe de toți, afară doar de d. Victor Brătulescu, că în 1712 era domnițor Constantin Brâncoveanu Basarab Voevod și nu Mihnea Vodă, cum cu țărte afirmă d. Brătulescu.

Mihnea Vodă de care vorbește inscripția de mai sus este Mihnea Vodă Turcul sau Turcitul. El a domnit între : 1577—1583;

1585—1591. Dacă d. Victor Brătulescu citea și folosea *lucrările arhicunoscute*, evident, nu făcea greșelile pe cari le-a comis; greșeli nepermise nici unui elev de clasele primare, necum unui profesor secundar; căci d-sa să se știe, este profesor secundar și arhivar la Comisia Monumentelor Istorice.

Inscripția 4 p. 16, e prost citită și tradusă de d-sa:

„f A răposat roaba lui Dumnezeu jupanița Vișa, în zilele blagocestivului și de Hristos iubitorului Domn Io. Radul Voevod, în anul 7034 luna.... zile“.

În loc de:

„f A răposat roaba lui Dumnezeu jupanița Vișa în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului nostru domn Io. Radul Voevod, în anul 7034, luna *Noembrie a 3-a zi*“.

Inscripția 5, pe aceeași pagină, d-sa o citește și o traduce astfel:

„f A răposat robul lui Dumnezeu *Manahie Matei (?)*. în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului nostru domn Io. Radul Voevod, luna....“

15 zile, leat 7124 (1616)“.

În loc de:

„† A răposat roaba lui Dumnezeu *Monahia Maria*, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului nostru domn Io. Radul Voevod, luna August 15 zile, în anul 7124 (1616)“.

La p. 17 „pe perețele de sud al pridvorului — zice d-sa — stau zugrăviți următorii slujitori ai bisericii mănăstirii Valea cu inscripțiile respective: Popa Stan, preot al mănăstirii, Ștefan monah, Filea chielariu, moș Ioniță..... *rătariul (?)*“.

Adevărul cu privire la aceasta e cel următor: În registru de jos sunt 4 figuri, la mijloc crucea cu inscripția *Iisus Hristos Nica*. Figurile dela stânga spre dreapta: 1) Popa Stan, preotul sfintei mănăstiri; o figură de preot tânăr, ținând crucea în mână; 2) Un călugăr ținând cârja înainte rezemat drept pe pământ, Ștefan monah; 3) O figură cu gugiuman, ținând mâna stângă întinsă, iar în mână un urciol, în dreapta ține un inel metalic de care atârnă 5 chei: Filea Chielariul; 4) Un țăran bătrân, cu căciulă mare în cap, în mâna dreaptă un toiag, în stânga cheia cea mare a porții: Moșul Ionică portarul, iar nu „Ioniță ...rătariul“, cum descifrează d. V. B.

Pe aceeași pagină d-sa scrie: „În acelaș rând, într'un alt medalion este zugrăvită pilda pelicanului care-și desface pântecul pentru a-și hrăni puii. În fața pelicanului stau sumedenie de pui, iar în josul lor un șarpe; într'o margine un copac; sus o inscripție: „*Acesta este de pustie*“.

Întrebăm nedumeriți: care de pustie, inscripția sau pelicanul?

Iată citirea noastră: Între două dealuri cu arbori se află pelicanul de pustie cu o mulțime de pui la ciocul lui, stând pe un mal, unde se află mâncare; jos de tot e un șarpe. Inscripția spune: „*Acesta este pelicanu de pustie*“.

D. Victor Brătulescu trece cu vederea peste medalionul 3. Noi atragem atențiunea asupra acestui medalion și reproducem inscripția ce-i va fi de mult folos d-lui Victor Brătulescu în ră-tăcirea-i de acum.

Iată ce cuprinde medalionul : O roată pe care se află doi băieți ; roata se învârtește, sprijinindu-se între doi stâlpi. Inscrip-ția pusă, sună :

„Această lume ca o roată să învârtește : unul se înalță, altul să smerește“.

Să nădăjduim că și d. Victor Brătulescu, care e cu mult mai tânăr ca mine, se va smeri și nu mă va mai înjura pe ne-drept pentru știința ce-i dau, povățuindu-se de maxima latină : „*Ne, sutor, ultra crepidam*“.

Pe aceeași pagină, mai departe, d. V. Brătulescu nu poate citi de cât : „Nebune . . . sufletul tău“. În loc de : „*Nebune, mâine voi să iau sufletul tău*“. La p. 18 „în al doilea meda-lion“ d. V. B. citește greșit : „Vei faceri de bine că nu intrece neresplătite, că în furnica izbăvirea porumbița din moarte“ (sic).

În loc de :

„*Vezi, facerea de bine că nu-i trece răsplătirea, că și furnica izbăvi pre porumbița din moarte*“.

Având la îndemână Buletinul Comisiunii Monumentelor Ist-ricice, mai sus citat, anul XXIV. fasc. 67 p. 46, am descifrat după clișeu fotografic, așa prost reproduș cum este, următoarea inscripție românească cu litere cirilice :

„† Iisus Hristos Nica. În anul 7196 (1688) luna Martie 10 zile. Această sfântă petră au făcut-o jupan Arion, sin Enole“.

În loc de mulțumire, că am descifrat această grea și enigma-tică inscripție, dată drept inscripție greacă, d. Victor Brătulescu, apărătorul Buletinului, ca și apărătorul regalității, după ce mă umple de insulte și calomnii, scrie :

„Legenda era : Inscripția cu nume grecești dela Piuș Pe-trei. Pierzând textul, corectorul dela tipografie, a omis transcrierea inscripției și a modificat legenda. Fiind trimis în ulti-mul moment, s'a strecurat așa ca să aibe ce scrie d. Nicolaescu“.

Luăm act cu plăcere de această mărturisire, probabil, sin-ceră și-l credem chiar de bună credință pe d. Victor Brătulescu, mai ales că în pasajul acesta, desigur, din greșeală, ne zice și domnul Nicolaescu. Ne permitem însă a-l întreba, dacă d. co-rector dela tipografie are dreptul, evident, după ritmul nou al vremii, să omită transcrierea inscripției și să modifice legenda ? Și cum se face atunci că la erată, unde face îndreptările, după mine, la citirea inscripției dela Mihai Vodă, nu face și indrep-tarea convenită la omiterea transcrierii inscripției grecești și la modificarea legendei ? Pentru că nu era citită de mine. Acolo era locul să ne citeze descifrând și numele grecești.

De altă parte, suntem datorii a-i mulțumi d-lui Victor Bră-tulescu pentru lămurirea nouă ce ne-o aduce, văzând acum că

numele Arion este de origină grecească. Descifrând apoi și *celelalte nume grecești* vom avea desigur întregul șir de nume grecești de pe piatra buclucaeșe dela Piuca Petrei, pe care se poate citi și alfel decum scrie.

Apoi îl rugăm pe d. V. Brătulescu să binevoiască a răsfoti din nou Buletinul : va afla și alte pietre buclucaeșe. Căci, de, așa e : cine caută, află și n'are nume rău. Nu e supărare.

M'am plâns și deplâng starea de lucruri în care știința arheologică a ajuns să fie discutată în țara noastră, pentru a ne face de ocară în străinătate, de oameni ca domnii Virgiliu Drăghiceanu și subalternul d-sale Victor Brătulescu, absolut nepregătiți și lipsiți complect de urbanitate în discuțiile științifice, precum se dovedesc din cele ce scriu dânsii.

Obiectele istorice aflate în cuprinsul țării, cari sunt proprietatea statului și pe care vor să le vadă cetățenii, le ascund bine, le ferecă, să nu vadă lumina zilei. Astfel este cazul cu obiectele găsite în Biserica Domnească din Curtea de Argeș. Cine mai știe de ele și cine le-a mai văzut ?

D-lor au pus stăpânire pe monumentele istorice, le consideră drept proprietatea lor necontestată și terorizează lumea. Cercetătorilor serioși, dornci de lumină, le închid calea ; lor nu li-i permis să citească cum trebuie, ci, să citească, să vadă și să creadă așa cum au citit d-lor.

D-lor sunt *Tabu*.

* * *

În urma lămuririlor date pentru opinia publică, tânărul domn V. B., în loc ca să ia aminte și să se smerească, văzând că rău a făcut ce a făcut, cade într'o rătăcire și mai mare. D-sa, având larg deschise coloanele ziarului *Neamul Românesc*, se ridică și mai dârz de astă dată, și neputând răspunde la chestiunile științifice tratate, ese în drum, pune mâinile în șolduri, lasă vadra cu lături jos și isbucnește în ocări ca o leliță suburbană. În toț ce proferă și scrie : minte de înghiafă apele, insinuiază și inventează la lucruri de-ți stă mintea în loc, repetând într'una acelaș cântec, aceleași injurii, insinuări și calomnii. Prin proza-i detestabilă, care nu se poate reproduce, publicată în coloanele ziarului *Neamul Românesc* (No. 85 din 20 Aprilie, No. 86 din 21 Aprilie, și No. 87 din 22 Aprilie 1933), d-sa și-a arătat întregă și clară oglinda firei și a sufletului d-sale. Fapta săvârșită dezonoarează înalta instituție și mai ales corpul profesoral din care face parte. Totuși *Neamul Românesc*, și a făcut o deosebită cinste în a-i da largă ospitalitate și a-i publica pamfletul. Fiind de absolută rea credință, d. V. B. observă în noi defectele sale și ne acuză, că noi am fi de rea credință și lipsiți de urbanitate. Însă, oricine a citit și va citi cele demonstrate de noi va vedea de partea cui stau știința și adevărul și de partea cui lipsa de bună-cuviință și reaua credință. Reproducând aceleași calomnii, și îmbogățindu-le cu noi invective, d. V. B. se plânge publicului,

că, în dauna d-sale și a tovarășului d-sale drag V. D., ne-am fi îmbogățit „vocabularul sărac“ cu două cuvinte ale d-lor de mare preț: „*inepție și tabu*“, la cari țin foarte mult.

Primul — zice d-sa — e luat din articolul meu, al doilea dintr'un articol al d-lui Drăghiceanu. Să nu fie mâhniți; îi consolăm, ne ferim de bunurile d-lor. Cuvântul: „*inepție*“ îl lăsăm în necontestată și deplină stăpânire a d-lui V. B., dar, cu părere de rău, nu putem satisface pretențiunea tovarășului d-sale a d-lui V. D., căci cuvântul „*Tabu*“ nu e al d-sale, ci un cuvânt exotic, venit de peste mări și țări. D-sa să se mulțumească cu celelalte ștrasuri ce-l împodobesc: ignoranța, insinuarea, ponegrirea, minciuna, calomniia etc, etc..., că îi sunt de ajuns.

D-l V. B. prin scrisul d-sale probează până la perfecție maxima marelui critic francez Buffon: „*le styl c'est l'homme même*“, stilul este omul însuși.

Dotat cu o fecundă imaginație în rele, cată a mă zugrăvi, neavând ce mai spune, în culorile cele mai bizare, dându-mă: aci iute de picior ca vestitul Achile din Iliadă, săltând și duduind pe scările Ministerului Cultelor și mirându-i pe funcționari și oamenii de serviciu; aci pe năsdrașul din povești, ce sare peste înălțimi ne mai văzute, de cari se uimesc până și isteții dela Muzeul bisericesc, strigând: „*Tiii !!!... ăsta e ăla!*“

Spune și vrea să fie crezut pe cuvânt: „mă prind că n'a ieșit din Peninsula Balcanică“ și uită se vede povestea, că: și cel ce a fost o singură dată la moară, tot știe mai mult decât cel ce n'a eșit din bârlogul lui, cum e cazul d-sale. Mă compară cu comitații și mă arată ca om foarte periculos înaltelor instituții pe lângă care m'aș „îndesa pentru scopuri slavistice“. Și totuși trebuie să știe ponegritorul că atât în cursul războiului, pe câmpul de onoare, ca și după aceea, am avut dese însărcinări de încredere și înalte misiuni de împlinit în străinătate la Pesta, Viena, Praga, Paris și Sofia, de cari m'am achitat cu deplin succes. Pentru lucrările mele și activitatea mea în învățământ vorbesc distincțiunile căpătate și cele 25 de promoțiuni de elevi aleși. Peste tot, în serviciu, începând cu Academia Română, am conștiința datoriei împlinite și mângâierea celor mai bune referințe. N'am fost dat afară din nici un loc, minte. Se sbate de moarte și spumează, neștiind ce să mai născopească în potriva mea, în credința vădită: doar, doar o păcăli pe cineva și m'o discredita. D-sale totul îi e permis, fără teamă de păcat și fără frică de Dumnezeu. Onorata Direcțiune a ziarului *Neamul Românesc*, se simte fericită și se mândrește cu achiziția unui atât de elegant tânăr și strălucit colaborator, căruia îi dă tot concursul.

Chesiunea cu Ion Bogdan și D. Onciul, pe care o aduce mereu înainte, este o grosolană plăsmuire a d-lui V. Drăghiceanu; nu este nimic adevărat. Infama calomnie cu Ion Bogdan d-l V. Drăghiceanu a publicat-o în pamfletul: „*Un delicvent*“,

anul 1923, p. 7. și n'a pomenit nimic despre amestecul lui D. Onciul. Minciuna este deci evidentă, patentă. Raportul lui Ion Bogdan din 1906, în potriiva lucrării mele pusă la premiu, s'a dovedit de membrii Academiei ca extrem de pătimăș și a fost aruncat la coș. Marele B. P. Hasdeu, părintele slavisticii, indignat de acel raport, a spus-o ritos în plenu înaltei instituții: „Este o cinste pentru Academia Română, ca să premieze lucrarea lui St. Nicolaescu“, și lucrarea a fost premiată după multe discuții. Hipercritica făcută de Ion Bogdan a fost magistral combătută de Grigore Tocilescu cu dovezi documentare, zdrobitoare, pe arătări de texte fotografice, că cele afirmate de Ion Bogdan, sunt neadevărate, sau greșeli de interpretare din necunoașterea a fond a limbilor slave. Se știe: lucrările lui Ion Bogdan au căzut dela premiile Academiei Române, iar lucrarea mea a fost premiată de întreg plenu Academiei. Acest premiu este răspunsul cel mai bun ce se poate da tuturor colportatorilor și mincișilor. Însă d-l V. B. poartă grije și nu uită nimic dintot ce i-ar putea servi de armă, ca să micșoreze valoarea lucrărilor mele. Drept recunoștiință și mulțumire, pentru ospitalitatea ce i s'a dat în coloanele ziarului *Neamul Românesc*, d-sa, aduce în discuție și numele d-lui profesor N. Iorga pentru o afirmație, publicată în „*Revista Istorică*“ a. XIX, Nr. 1-3, p. 85, referitoare la studiul meu despre: *Păstorirea Mitropolitului Primat al Ungrovlahiei Hariton 1373- 1381*. Răspundem, că afirmația d-lui Iorga nu este dreaptă. D-l N. Iorga n'a citit broșura, căci altfel nu se exprima așa cum s'a exprimat. Broșura aduce multe, multe lucruri nouă, precum va vedea și marele nostru cărturar în răspunsul nostru amănunțit ce-l vom da în altă parte. Nu știm însă ce vrea să zică d-sa cu afirmația: „și mai ales nici-un lucru de bun simț.“ Prețiosul act sinodal este reprodus în facsimil fotografic, precum observă însuși d-l N. Iorga. D-sa greșește mult spunând, că: actul este scris de Hariton, dar n'are semnătura lui. Actul nu e scris de Hariton, ci de gramătic și numai semnătura în grecește, pusă după apostila slavă, este a înaltului ierarh. Având dinainte fotografia actului, faptul este ușor de controlat. D-l N. Iorga se leagă de indiction și, *mirabile dictu*, dovedește prin aceasta că nu știe socoti indictionul, dându-ne o datare falsă a prețiosului act prin indictionul 3 arătat de d-sa, care dă anul 1380, sfârșitul păstoririi lui Hariton, iar nu al urcării sale la scaun.

Însă d. V. B., care nu pricepe ce este onestitatea, îi dă înainte cu injuriile și minciunile, reproducând lucruri de mult învechite și aruncate la gunoiu. Să ia aminte: cavalerii luptă cu arme loiale și proprii, cei josnici se pretează la toate mișeliile și cad prin ele.

Însfârșit d. V. B. se simte fericit de isprava sa și scrie: „Am răspuns d-lui Stoica Nicolaescu la unele insinuări lipsite de urbanitate, publicate în ziarul „*Epoca*“, din 12 Martie 1933.“ E cazul fetei chioare din poveste, care spunea măsei chioare: zîm, mamă, chioară, să nu-ți iau eu înainte.

Răspund, probabil că la d. V. B. simțul de pudoare și urbanitate este complet atrofiat.

Readuce în discuție citirea inscripției dela Biserica Mihai Vodă din Capitală și adaugă o altă inscripție, grecească de astădată, făcând pe șiretul și crezând că mă poate amăgi iar : doar, doar, mă voiu îndura să i-o citesc și pe asta ; d-sa neputând-o citi. Stăruie că inscripția românească dela Piu Petrei cuprinde nume grecești, dar nu le spune. Observăm că în afară de termenul *Nica* din inscripția : *Iisus Hristos Nica*, nu vedem alt termen grecesc. Numele Arion nu este de origine greacă. În aceasta privință l-am rugat pe d-l profesor Dinu C. Arion, — inscripția de pe piatra de mormânt dela Piu Petrei, vorbind de un strămoș al d-sale — să-mi dea oarecari lămuriri asupra originii numelui Arion.

Iată răspunsul primit :

Stimate Domnule Stoica Nicolaescu,

„La scrisoarea d-tale, prin care mă întrebi, dacă știi ceva despre origina, presupusă grecească, a numelui patronomic al familiei mele — Arion — ce dânsa și l-a tras dela acel jupân Arion, sin Enole, strămoșul meu, acel care „a făcut“ piatra mormântală întru amintirea probabilă a tatălui său, din biserica din Piu Petrei, în ziua de 10 Martie 1688, îți pot răspunde următoarele :

Origina acestui nume — Arion — nu e deloc grecească, ci neaș românească. Numele acesta de Arion apare, în ceea ce privește spița documentată a neamului nostru, pentru prima oară, la finele secolului al 17-lea (vezi Ștefan Grecianu, *Genealogiile Familiilor Boerești*, tom., I pag. 45). Într'un act din 1689, publicat de Grecianu, acest Arion, care nu poate fi altul decât jupân Arion din celelalte acte ale începutului secolului al 18-lea, publicate tot de dânsul, este arătat ca fiul lui Iane. Trebuie să fie aci o eroare a scribului, în ceea ce privește numele de Iane. Căci acest jupân Arion este acelaș personagiu ca jupân Arion sin Enole al pietrei din 1688 din biserica din Piu Petrei și doar fiul trebuie să fi știut mai bine, decât oricare altul, numele părintelui său.

Odată cu apariția numelui său, și în aceeași epocă, găsim alte numiri de Arion, date ca nume de botez, unor contemporani ai acestui jupân Arion. Astfel în condica „Mănăstirei Sf. Ion Prediteci“ pag. 103 (Acad. Rom.), se menționează un act din 10 Martie 1682, prin care Matei vinde împreună cu frații săi Murgul, Arion și Petre din Obidiși, Păunei, văduva răposatului spătar Cantacuzino și fiilor ei satul Măciucești. Citez alt act din aceeași condică, pag. 105, din 5 Noembrie 1684, prin care Pătru împreună cu nepoții lui Udrea, Albul sin Matei și Pătru sin Arion din Obidiși, vând Păunei spătăresei, și coconilor săi, toată partea lor din Obidiși din Sud Slam - Râmnic.

În această condică un jușan Arion — foarte probabil acela al bisericei din Piua-Petrii — este arătat în 3 acte (din anul 1691, Sept 5, la pag. 92, verso — din anul 1692, Martie 14, la pag.-94 verso — cu data anului greșită Sept. 10 la pag. 93 verso) ca cumpărător împreună cu Căp. Cazan al unei moșii în Vlădreaui.

Dar găsim numele acesta de Arionu nu numai în regiunea jud. Ialomița și a jud. Râmnic; în secolul 17-lea îl găsim și aiurea. Există acel popă Arion din Pușântăi, care are un loc de moară pe Buzău la 1661. (N. Iorga, *Cantacuzineștii* p. 29). Există un Arion, rumân, pomenit în 1680, la vânzarea satului Slăvilești din Romanaji (N. Iorga. *Acte și Documente* V. pag. 188.) În prezent există o familie de țărani chiaburi, neaoș românească în comuna Bobda, jud. Timiș Torontal. Sunt trecuți în arhiva Primei Societăți de Credit Funciar și eu însuși am cunoscut la o adunare a numitei societăți pe d. Ion Arion, membru al acestei familii. Știu asemenea din erori ale serviciului poștal, că există o familie Arion în Craiova, precum și un cleric, părintele Arion în com. Sinaia, din Jud. Buzău (lângă com. Fulga). Cu toți acești Arioni — în afară de cei menționați mai sus la finele secolului 17-lea — din trecut și din prezent familia mea nu are nici o înrudire; cu excepție poate cu popa Arion din 1661, fiind dat veciuătatea Jud. Buzău cu regiunea din Ialomița și Râmnic, unde găsesc la acea fine a veacului 17-lea pe ascendenții mei.

În Basarabia găsim o comună însemnată, Arionești, în Jud. Soroca iar în jud. Prahova, un călun Arionești, lângă Urlați. Toate aceste știri dovedesc îndeajuns românismul acestui nume, Arion.

Lucrul aceasta este însă interesant în ceea ce privește familia mea, căci astfel dispăre o prezumpție, bazată pe origina numelui, a unei origine grecești a sa — pe cât ar putea originea unui nume implica originea reală, de fapt a unui neam. Nu că ar fi un neajuns moral oareșicare, care ar decurge dintr'o origină grecească. Românismul, în istoria lui, oare nu are alături mari patrioți, având în vinele lor sânge autentic grecesc? Dar nefiind cazul, în ceea ce privește familia mea și pe mine, se cuvine a înlătura această prezumpție legată de o origină grecească a numelui nostru; faptele stabilite dovedind origina românească a numelui de Arion.

Dar de ce oare se presupune origina grecească a acestui nume? În ceea ce mă privește nu văd, decât amintirea poetului mitic Arion, ce aruncat în Mare de marinari în cursul unei furtune, spre a calma pe zei, a ajuns Corinthul, călare pe delfinul, ce-l salvase de înec, fermecat de cântecul său. Dar cred, că în afară de coincidența identității numelui, că nu avem nimic a face cu acest personaj, nici cu o fabuloasă genealogie, de la dânsul porceasă. Însă asemeni origine străine n-ar trebui li-

mitate aci, căci există și a existat numele această de Arion și în alte țări. Astfel există în Spania o familie ducală Arion. Răposatul meu văr, Ionel, fiul generalului Eraclie Arion, a cunoscut membrii din această familie la Biarritz, prin 1900. Există o familie nobilă Arion în secolul 18-lea, alta în timpul imperiului 11-lea, în Franța, căci la finele secolului 18-lea trăește un nobil, marchiz, ori conte, nu-mi aduc aminte, care adresează prin anii 1770-80, o suplică către Delfinul Franței, și așa prin anii 1860 un colonel Ferdinand Arion la Metz, precum dovedește catalogul imprimatelor bibliotecii Facultății de Drept din Paris. Cu toți acești Arioni neamul nostru nu are nimic a-face. Și am găsit asemenea în Bretania lângă Brest, în interiorul peninsulei, în cursul unei călătorii, un cătun Ty-Arion.

Iată, Stimate Domnule Nicolaescu, ce știu, despre numele meu patronomic Arion, și despre origina lui. Ea este românească, precum am văzut-o, iar nu străină, grecească. Și decă ar fi străină ar trebui căutată aiurea decât în Grecia, unde ar fi de văzut dacă a existat, ca nume, într'o epocă istorică, în afară de ființa lui fabuloasă, din înfățișările mitologiei.

Autorizându-te a face de prezenta scrisoare uzul, ce-ți va conveni, te rog să primești asigurarea prea distinsei mele considerațiuni."

22 Maiu 1933, București.

Dinu C. Arion

Care va se zică numele Arion nu este grecesc.

* * *

Golind sacul cu minciuni, vărsând găleata cu lături, pune mâna pe orișice armă, numai și numai să-și ajungă scopul. În mod nepermis d-sa face uz de „un raport de anchetă“, făcut în 1923 la Ministerul Cultelor și Artelor, mințind, după obicei, în tot ce spune și dând data de înregistrare din 12 Martie în loc de 26 Martie 1923. Ancheta aceasta a fost cerută de mine în contra necuviințelor d-lui Virgiliu Drăghiceanu, care a și fost aspru muștrat verbal și în scris de către D-I Consilier General de atunci Gh. Arghirescu.

De ce d-l V. B. nu spune nimic de aceasta ?

Trecând sub tăcere cele ce scrisese mai înainte despre inscripțiile dela mănăstirea Valea, și, la arătarea din parte-mi a greșelilor ce le-a săvârșit în citirea și publicarea lor, d-sa schimbă tonul și spune, ocolind răspunsul, că „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice este o publicație, care, prin tot ce dă la iveală, face cinste țării, atât ca valoare științifică cât și ca execuție tehnică“. După cele arătate și dovedite mai sus, putem cu drept cuvânt exclamă : așa cinste și execuție tehnică mai rar !

„Privitor la inscripțiile dela mănăstirea Valea, zice d. V. B., sunt unele întregiri născocite de fantezia d-lui Nicolaescu,

pentru că : 1. n'a fost la fața locului, 2. după Buletinul Comisiunii, precum singur mărturisește, nu le-a putut citi“.

Socotiți, vă rog, dacă acesta este și poate fi un răspuns.

Dar de unde știe d-sa că n'am fost la mănăstirea Valea și cu ce o poate dovedi ?

Am vizitat mănăstirea Valea din Muscel de mai multe ori : întâia oară în 1900, apoi în 1906. În 1914 am fost iar la această sfântă mănăstire, însoțit de Al. T. Dumitrescu, fost funcționar la Academia Română, rugat fiind de președintele Societății Istorice Române d-l Em. E. Kretzulescu, ca să cercetăm mai cu deamănuntul această interesantă străveche mănăstire. Întorcându-mă din Răsboiu, am vizitat-o în 1920 și în vara anului trecut 1932, însoțit de astădată de d-l inginer Gr. Balotă și de d-l D. Panaitescu dela Siguranța G-lă a Statului.

Mănăstirea Valea din Muscel face parte dintre cele mai vechi mănăstiri din țară alături de Govora, Snagovul, Strugalea, Dealul, Bolintinul, Tânganul și Glavaciocul, precum am arătat în lucrarea mea : *Păstorirea Mitropolitului Primat al Ungrovlahiei Hariton 1373—1381*, p. 6-7 notă și prezintă o osebilitate importantă pentru trecutul îndepărtat.

Mănăstirea Valea din Muscel a fost mănăstire de călugărițe, iar nu de călugări, cum pretinde d-sa.

Căulând să răspundă măcar la una din chestiuni, dezarmat complet, în ce privește știința citirei inscripțiilor, înșiră obișnuitele-i minciuni și calomnii, zicând :

„Complectarea inscripției juvăneșei Vișa, a lui Matei Monahul, pe care îl face Maria Monahia, la *mănăstire de călugări* și altele, au aceeași valoare ca și cele afirmate despre inscripțiile dela bisericile Doamnei Neaga pe care le-a interpretat și le-a citit rău.“ și adaogă :

„Pentru a nu micșora efectul umoristic al articolului d-lui Stoica rog pe cititor să-i controleze spusele, citind Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, fasc. 67, căci nu se pot lua în serios chestiuni de inscripții pentru care se cere altă inteligență decât a d-lui Nicolaescu“.

Sunt de perfect acord cu mintuosul domn V. B., să ne controleze scrisele, citind Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, fiindcă este singurul punct pe care l-a nimerit din greșeală d-sa cel meșter în trivialități, crezându-se plin de știință și înțelepciune, făcând dovadă deplină că e inconștient și nu știe ce vorbește. Să controleze „pentru a nu micșora efectul umoristic“ al citirii și traducerii inscripțiilor slovenești și grecești de mării învățați domnii V. B. și V. D. dela Comisiunea Monumentelor Istorice, publicate în Buletinul său No. 67, cu cele publicate de mine mai înainte de dânsii, în text și traducere, în ziarul *Universul* No. 52, din 23 Februarie 1932, sub titlul : *Importanța descoperirilor arheologice dela «Castelul Doamnei Neaga» din Buda-Cislău*“ cu cele publicate de d-l N. Iorga în

Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice. Seria III, tomul XII, și cu cele publicate de d-l Virgiliu Drăghiceanu în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, anul XXIV, — Fasc. 70, sub titlul: Săpăturile din Buda, Lapoș și Tisău-Buzău No. 159-176.

Pentru un mai bun control, dăm aci, față în față, citirile inscripțiilor dela „Buda, Lapoș și Tisău-Buzău“ :

St. Nicolaescu :

† Această piatră de mormânt au împodobit-o pan Vlaicu clucerul și soția sa Anca fiului lor Neagoe. A răposat aci spre veșnicile lăcașe. Veșnica lui pomenire ! *In anul 7051 (=1523) Iunie.*

† Răposat-au robul lui Dumnezeu jupan Vlaicu clucerul cu patru fii, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod și a *D-nei sale Neaga, fiica* lui Vlaicu. *Drept aceea Doamna Neaga cu osârdie a zidit această biserică, iar mama ei jupanița Anca a împodobit-o cu această piatră, să le fie lor spre veșnică pomenire In anul 7096 (=1588).*

† Răposat-au robul lui Dumnezeu jupan Radul paharnicul, *lună Septembrie 7*, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, în anul 7090 (=1581).

† Răposat-au robul lui Dumnezeu jupan *Tudor vel logofăt*, luna Iunie, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, în anul 7090 (=1582).

† Răposat-au robul lui Dumnezeu jupan Radul postelnicul, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, în anul 7090 (=1582).

N. Iorga :

Această piatră de mormânt a împodobit-o Vlaicu Clucer și soția Anca fiului său Neagoe... ; aici a răposat la veșnicile lăcașuri ; veșnica lui pomenire ; *anul 7201, Iunie 20.*

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Vlaicu Clucer cu patru fii ai lui, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, și *Doamna lui Neaga, fata* lui Vlaicu... *întru ouintirea lui a făcut această biserică, iar mama, jupanița Anca, a împodobit această piatră, Dumnezeu să li dea veșnica pomenire* în anul 7096.

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Radul Ciasnicul, *luna Ianuar 7*, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod în anul 7090 (1581—2).

A răposat robul lui Dumnezeu jupan *Tudor logofăt*, în luna lui Iunie, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, în anul 7090.

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Radul Postelnicul, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, în anul 7090.

V. Drăghiceanu :

Această piatră de mormânt a înfrumusețat-o pan Vlaicu Clucer și soția lui Anca fiului lor Neagoe. *Acesta* a răposat către veșnicile lăcașuri. Veșnica lui pomenire. *Anul 1583 Iunie.*

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Vlaicu Clucer cu patru copii ai săi, în zilele blagocestivului și de Hristos iubitorului Mihnea Vodă și ale Doamnei e Neaga, *fata* lui Vlaicu ; pentru aceea, *jaluică diu în mă, ridică* această biserică, iar mama ei jupaneasa Anca, *înfrumuseță* lor această piatră pentruca să le fie lor vecinică, pomenire. *Anul 1588.*

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Radul Ciasnicul, *luna lui Sept. 7*. În zilele blagocestivului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod. Anul 1581.

A răposat robul lui Dumnezeu jupan *Tudor logofăt*, luna Iunie, în zilele blagocestivului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod. Anul 1582.

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Radul Postelnicul în zilele blagocestivului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod. *Anul 1581.*

St. Nicolaescu :**N. Iorga :****V. Drăghiceanu :**

† Răposat-au robul lui Dumnezeu jupan Oprea Agă, luna Decembrie 22, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, în anul 7093 (=1585).

† Răposat-au robul lui Dumnezeu jupan Ivan postelnicul, *luna Martie 8*, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Ștefan Voevod, în anul....

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Oprea Aga, în luna lui Decembrie, în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod, în anul 7093.

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Ioan Postelnicul în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io. Ștefan Voevod.

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Oprea Aga, luna Decembrie 22, în zilele blagocestivului și de Hristos iubitorului Io. Mihnea Voevod *Anul 1585*.

A răposat robul lui Dumnezeu jupan Ivan Postelnic. *A murit* în zilele blagocestivului Io. Ștefan Voevod (1592-93).

Citirea datei de an de pe piatra de mormânta lui Neagoe, fiul lui Vlaicu clucerul, a stârnit aprinse discuții. Eu am citit *anul 7032* (—1523) *Iunie* și mențin această dată până la o dovadă contrarie documentată. D-l profesor N. Iorga a citit: *anul 7201* (—1693) *Iunie 20*. D-sa, cum vedeți, a complicat chestiunea aceasta mai adaogând la *Iunie* și cifra 20, care nu există pe piatră. D-l Drăghiceanu a citit și susține: *anul 1583 Iunie*. Vezi în această privință St. Nicolaescu, *Inscripții. Discuții științifice. În jurul citirii și traducerii unor inscripții slovenești*. („*Epoca*“ No. 1245 de Vineri 17 Martie 1933) și I. C. Filitti (*Adevărul* din 24 Martie 1933). La acesta d-l V. Drăghiceanu a răspuns grosolan d-lui I. C. Filitti în ziarul Neamul Românesc No. 178 din 8 Aprilie 1933, spunând, între altele: „Mai fac cunoscut d-lui Filitti că literile alfabetului cirilic sunt născute din alfabeul grecesc pentru ca să-nu-mi replice că erau în discuție numai literile alfabetului slavonesc“. D-l V. D., scriind astfel, se întrece cu gluma, căci în discuție sunt numai literile slovenești și nu altele. D-l I. C. Filitti n'are nevoie de lecțiile d-lui V. D., iar noutatea științifică ce i-o transmite este de mult învechită pentru d-sa. D-l I. C. Filitti cunoaște mai dinainte de d-l V. D. origina alfabetului slovensc. Însă nu acesta era în discuție, ci, care este data cea adevărată de pe piatra de mormânt? Inscripția fiind în limba slavă, evident, ea nu poate cuprinde decât litere și cifre slave.

Pentru cifra 90, precum am arătat în mai sus citatul meu articol din *Epoca*, Slavii au litera cifra *cerf* (90). D-l V. D. e bine să nu denatureze adevărul, fiindcă, „sutele de documente românești în limba slavonă“, de care face caz și asupra cărora atrage atenția pentru cititori, poartă toate cifra slavă *cerf*, adică 90, iar nu „*Coppa*“ d sale. Se păcălește singur, citând în sprijinul literei cifre grecești *coppa* lucrările lui Ion Bogdan: *Vechile cronicile Moldovenești și Documentele lui Ștefan cel Mare* vol. I, și caută a păcăli și pe alții, spunând, că Ion Bogdan vorbește în aceste lucrări despre litera *coppa*. Puteți să le întoarceți și pe față și pe dos și nu veți afla acolo nici o iotă des-

pre ceea ce spune d-l V. D. Tot astfel căutând și în lucrarea d-lui G. Balș : *Bisericele lui Ștefan cel Mare*, nu veți afla nimic, vorbindu-se de coppa. D-l V. D. însă are dreptate într'o privință, călăuza d-sale fiind peste tot *Dicționarul francez Larousse* (p. 497) d-sa a aflat într'nsul vorbindu-se despre coppa. Iată întreg textul de acolo, întru cât d-sa l-a dat fragmentar : „*Koppa n. m.* Ancienne lettre de l'aphabet grec, dérivée du *qof* ou *qouf* phénicien (On ne la rencontre, employée comme consonne, que dans les inscriptions arhaïques, devant une voyelle vélaire. Le *Koppa* correspondait à peu près au *c* dur français devant *o*, ou. Remplacé par le *kappa*, il ne subsista que comme signe de numération valant 90).

„*Kappa n. m.* Dixième lettre de l'aphabet grec, correspondant au *k* français, à *c* dur ou à *qu* dans *qui*, quantième, etc. (Le *kappa* est le *kaf* de l'aphabet sémitique. V. les articles *k* (paléogr.) et *koppa K*“ (p. 463).

— Numér. Comme lettre numérale, *k* représente le nombre cent cinquante, d'ou le vers :

K. quoque centenos et quinquaginta tenebit ;

Ou, selon d'autres, deux cent cinquante, d'ou le vers :

K. quoque ducentos et quinquaginta tenebit.

„Surmonté d'un trait (*k*), il signifie cent cinquante mille ou deux cent cinquante mille. En grec, le *k* sert à designer le nombre *vingt* ; avec un accent aigu placé a gouche et au dessous (*K*-il designe *vingt mille*. Comme signe d'ordre, *k* indique le onzième objet d'une serie, le onzième rang: Le Casier *k*. Le rayon *k*.

— Numism. Sur les monnaies françaises, *k* était la marque de l'Hôtel des monnaies de Bordeaux“.

Aceasta-i știrea și povestea cu coppa și nu alta.

Pe piatra de mormânt a lui Ivan postelnicul se citește, la al doilea cap bine, destul de clar: luna Martie 8. La observația făcută asupra acestei citiri d-l V. Drăghiceanu, scrie: „Că am sărit cuvintele: „luna Martie“ depe lespede a lui Ivan postelnicul, răspund că lucrătorii s'au distrat sgăriind pe lespede unele litere“, iar tovarășul d-sale d-l V. B. îi ține hangul cu apărarea, invinundu-mă pe mine: „Unde nu poate citi complectează din imaginație (citește Martie, acolo unde nu este)“. Pentru convingerea cititorilor, se poate lua *Universul* No. 52 din 23 Febr. 1932 și compară fasc. 70 din Buletinul Com. Mon. Ist., unde s'au publicat aceste inscripții“, și așa lucrând, din nepricepere, cad amândoi în propria lor cursă. Admirabil pentru convingere citiți, vă rog, acel Buletin No. 70, p. 68, și comparați textul nostru din *Universul* No. 52 din 23 Febr. 1932, cu ceea ce arată facsimilul pietrei. Observați bine ceea ce afirmă mai sus zisii tovarăși, începând citirea inscripției dela un cap la altul, veți vedea, trecând de latura întâia la capul opus, și acolo, veți citi adevărul spus de mine: luna Martie 8, scris cu aceleași frumoase litere cirilice ca și restul inscripției, care continuă și pe cealaltă latură a pietrei. Fotografia vorbește clar, ea nu ascun-

de adevărul, ci, dinpotrivă, îl mărturisește așa cum este. Sunt litere de toată frumusețea și nu simple sgârieturi, cum afirmă d-l V. D., cu cari s'ar fi distrat lucrătorii, neavând ce face; sau niște gogoși de tufă, cum născocoște d-l V. B., care n'are nimic de pierdut în tot ce spune. Ca și lucrătorii, cari s'au distrat, sgâriind pe piatră unele litere, tot astfel și d-l V. B., se distrează mai departe, fredonând un cântec drag d-sale:

— „*Rap, rap, rap și zâng, zâng, zâng*“.

Căruia ecoul îi răspunde:

— *Te plâng, plâng, mare nătâng.*

N'am complectat, cum zice d-sa, din imaginație data de 8 Martie de pe piatra de mormânt a lui Ivan postelnicul, căci ea există pentru oricine are ochi să vadă și pentru oricine are știință și poate s'o citească. Ivan postelnicul are de soție pe Marga (Arh. Stat. M-rea Glavacioc, pach. 34, doc. 10).

D-l V. B. să nu se compare cu țaranu francez dela Șaba de care vorbește, fără să-l cunoască; căci e departe griva de iepure. Țaranul dela Șaba n'o fi filolog, dar știe să scrie și mai ales să vorbească și nu e tot una cu d-sa.

Plebiscitul cititorilor să nu-l desprețuiască, ci să-l stimeze. D-sa scrie: „*chestiunile științifice nu se rezolvă prin plebiscitul cititorilor*“ și în felul aceasta nu-și dă seamă ce insultă gravă aduce acestui plebiscit. Plebiscitul cititorilor, da, este cel mai cu greutate și cel mai în măsură îndreptățit a se pronunța în discuțiunea unor asemenea chestiuni. Sunt mulți cititori, nu unu, nu sunt doi, mai ales din cei adânc cunoscători în materie și pasionați de știință. Aceștia urmăresc cu mult interes tot ce se scrie și publică și pot să dea dreapta măsură prin știința lor, cu cugetul lor curat, cu sufletul lor neîntinat. În deplină cunoștință de cauză, urmărind numai noutatea în știință și adevărul.

Ei sunt cei mai cinstiți, cei mai aspri și mai drepți judecători. Aci judecata dreaptă biruește, sentința lor este hotărâtoare și definitivă. Sentinței acestui plebiscit eu mă închin cu drag.

D-l V. B. într'un loc mă ponegrește, că m'ași împăuna, fără să fiu, cu titlul de profesor. E bine să afle tinerelul, că nu m'am împăunat, ci sunt profesor încă depe când d-sa era sugaciu sau se juca în țărână.

Într'altă parte se plânge în potriva mea, spunând: „Pentru Vlaicu, logofătul lui Mihnea, mai este o notă pe care susnumitul — d-n Stoica — o ignoră cu totul. Îmi indreaptă în 7090 data de 7220, de care eu însu-mi am spus că nu e cea adevărată, dar, cu rea credință, d-sa ascunde“. Aibă pace, nu ascund nimic și nu-i rămân dator cu nimic. Cu plăcere reproduc aci cele ce spune d-sa în note, pentruca să nu se mai plângă, ci să vadă de partea cui stă reaua credința și cine ascunde adevărul. Iată ce zice d-sa: „Anul aflat pe mormântul lui Vlaicu Piscanu, precum se vede este 7220. Este destgur o eroare de scriere, în loc de 7070 și ceva, ceia ce ar corespunde cu realitatea, întru cât la

1544 Vlaicu Piscanu este arătat ca ispravnic al mănăstirii Valea. Urmează deci că Vlaicu Piscanu a murit după anul 1570 (Nota autorului)“.

D-l V. B., meșterul calomniator, vrea să se indrepte, dar cade iar în cursă, căci nu știe când a murit Vlaicu Piscanu și mai ales cine-i Mihnea Vodă. De ar fi știut acest lucru ne deea data exactă de 1583, când domnea Mihnea Vodă, precum am arătat mai sus și când a murit Vlaicu logofătul. Se vede bine unde-i neștiința și reaua credință, nu? În 1570 domnea dela 1568 Alexandru Vodă Mircea și a domnit până în 1577, când, murind în vara acestui an, i-a urmat la domnie fiul său Mihnea Vodă. A domnit acest Vodă Mihnea, în două rânduri: 1577—1583 și 1585—1591.

Cât despre celelalte inscripții dela Sfânta Mănăstire Valea, adaog că d-l V. B., în rătăcirea-i ce i-a cuprins sufletul, e foarte grăbit și s'a înșelat amar, cu toată deșteptăciunea de care prelinde că dispune. Căci citirea mea este cea corectă și nu a d-sale, după cum se poate vedea și controla faptul acesta foarte ușor de cei știutori a citi, și tot astfel este și cu citirea inscripției depe lespede de mormânt, greșit citită și tradusă de d-sa, „a jupânesei Vișa, a lui Matei Monahul“ Mai întâiu aci săvârșește un sacrilegiu, căsătorind pe monahul Matei cu jupâneasa Vișa. Se știe: călugării n'au voie să se însoare. Apoi le amestecă, nu observă că sunt două pietre de mormânt deosebite: una a jupânesei Vișa și alta a monahei Maria, iar nu a lui *Manahie Matei*, cum a citit d-sa la început, sau Matei monahul, precum îndreaptă acum. Dl. V. B., evident, s'a grăbit cu răspunsul inteligent dat, căci Valea n'a fost mănăstire de călugări, după cum afirmă cu tărie d-sa, ci de călugărițe. Iată și documentul:

La 8 Ianuarie 1564, Petru Vodă, fiul lui Mircea Vodă Ciobanul, întărește sfintei mănăstiri Valea, stăpânire peste mai mulți țigani, dăruiți de Crăjeonoae, care s'a călugărit la Mănăstirea Valea, și a luat în călugărie numele de monahia Magdalina. La mărturii printre ceilalți boieri figurează Iane vistierul și Ianache stolnicul. Cartea este scrisă de Dragomir, fiul lui Vișan logofătul, în celatea București (Arh. Stat., M-rea Valea, pach. 18, doc. 3).

Pe acest Iane vistierul, mintosul domn Victor Brătulescu, umblând după semeni, îl face „fericitul“ și presupune a fi „Ivan Magaristul,“ iar pe mine în ciuda ce l-a cuprins, neștiind citi, mă socoate drept Stoica Tăbăcescu. Fie în pace d-l V. B., fiind vorba de sine, n'am ce tăbăci, cel mult o săpuneală.

În concluzie, ca mai bătrân, un sfat sunt dator a da d-lui V. B., ca de aici înainte să nu se mai facă coadă de topor la cei orbi, căci orb cu orb nu se pot conduce; amândoi cad în groapă. Așa spune o frumoasă maximă de pe pereții Mănăstirii Valea, pe care d-sa n'a putut-o citi și de aceea nu

o reproduce. Vezi medalionul 3, acolo scrie: „*povăfuindu-se orb cu orb, amândoi cad în groapă*“. Să mai învețe ceva carte, căci nu-i strică.

Nu pretind să stea cu codul manierelor elegante în buzunar, însă să nu-i lipsească buna cuviință în discuții. Să meargă mai des la biserică, căci văd că-i place, fără s'o priceapă, dar perseverând într'o zi o va pricepe și-și va schimba cu totul părerile de până acum. Isteț, d-sa, care din păcate, e și profesor de română, să-și cumpere și un bătrân, ca să-l învețe să scrie și să vorbească. Să se ferească, când are nevoie de certificate, să le dea altora și în nici un caz mai marilor săi. Când vrea a stabili origina cuiva, să înceapă întâiu cu a d-sale, care cel puțin după rădăcina numelui *Brat* sau *Bratev*, deși i s'a adăogăt cu timpul un *escu* în coadă, este strigătoare și dă mult de gândit: „*Tirmi Badea Radu, tirmi Radu Badea*“, se zice prin Muscel. Să-și cerceteze întâiu situația și titlurile d-sale înainte de a le căuta pe ale altora; să nu vorbească de funie în casa spânzuratului. Limba țigănească pe care o posedă la perfecție, să n'o întrebuințeze decât în partea ei cea bună. Să nu uite că d-sa a călcat și calcă legea cumulului, care, în cazul d-sale, este așa de evidentă. D-sa este profesor la Școala Normală a Asociației, la cursul seral dela liceul Sf. Sava și funcționar la Comisiunea Monumentelor Istorice. Și cazul devine și mai bătător la ochi, când se știe, că și soția d-sale este profesoară de muzică la liceul Aurel Vlaicu, la cursul seral al aceluiaș liceu, și totdeauna funcționară ca și d-sa la aceeași Comisie a Monumentelor Istorice. Cu alte cuvinte fiecare cu câte trei slujbulițe.

Iată dar atâtea și atâtea povețe bune și de mult folos unui fânăr ca d-sa, ce nu știe vorbi.

Și acum, întrând în propria mea conștiință, îmi revine în minte, înțelegciunea vorbeii franceze: „à quelque chose malheur est bon“. Și așa este. Fără incidentala, brutala și triviala intervenție a d-lui V. B. în această discuție științifică, așa de gingașe, atâtea chestiuni de mare interes științific ar fi rămas poate nerelevate.

Recunosc că este singurul și marele d-sale merit de a mă fi provocat să luminez odată pentru totdeauna chestiuni la cari nici nu m'ași fi gândit vreodată să le aduc în discuție, fiind atât de elementare.

Inscripția de pe piatra de mormânt a lui
Ion Gligorașcu Ghica Voevod
— 1664 —

Candela de argint a lui Gligorașcu Ghica Voevod,
luminând deasupra mormântului fiului său
IOAN VOEVOD
— 1664 —

(in Biserica Mihai Vodă din Capitală).

